

Generative Grammar in Europe. Izdala F[erenc] Kiefer in N[icolas] Ruwet. Izšlo v zbirki Foundations of Language. Supplementary Series. 13. zvezek. Založba: D. Reidel, Dordrecht, Nizozemska. 1973. VIII + 690 strani.

V zborniku *Generativna slovnica v Evropi* je 27 člankov evropskih jezikoslovcev: dva zadevata oblikoslovje, po eden fonologijo in zgodovino univerzalne slovnice, ostali sintakso in semantiko. Preveva jih nazor transformacijske generativne slovnice, vendar izdajatelja opozarjata: »Pred nekaj leti je bilo [tehnični izraz ‚generativna slovnica‘] lahko opredeliti, zdaj zgublja jasnost in natančnost. Raziskovanje v duhu generativne slovnice poteka po najrazličnejših metodoloških načelih; ne zahteva se metodologija, ki izvira iz pojmovanja Noama Chomskega o slovnici, temveč skoraj zadošča izpovedovanje pripadnosti šoli.« Zlasti je težko ugotavljati generativce med semantiki.

Nekateri prispevki so v zborniku priobčeni prvič, drugi so ponatisnjeni in po potrebi prevedeni v angleščino. (Razen spodaj označenih s [Članek v nemščini.] za naslovom so vsi v angleščini.) Sodelavci so v glavnem mlajši znanstveniki, tako jih Milka Ivič vsaj omenja v svojih *Pravcih u lingvistici* 1969-70 samo četrtino; to so Bierwisch, Brekle, Kiefer, Lang, Mel'čuk, Ruwet, Růžička. Večina člankov je nastala v 1965-70, med prvim razcvetom transformacijske generativne slovnice v Evropi. Sodeč po narodnosti piscev se je takrat šola razmahnila zlasti v ZRN, NDR, Franciji in Veliki Britaniji; od manjših jezikoslovnih skupnosti sta se uveljavljali estonska in holandska. Ni pa transformacijska generativna slovnica rojevala zrelih sadov v slovenskem svetu, v romanskem zunaj Francije in v Skandinaviji. Jugoslovanskih jezikoslovcev v zborniku ni, le da Růžička, ki edini obravnava, obrobno, tudi slovenščino in srbohrvaščino, našteva med svojimi informanti Jožeta Toporišiča.

Spričo obilja načetih vprašanj, jezikovnega gradiva in bibliografij je knjiga koristna, kot branje pa zahtevna. Marsikateri prispevek skoči takoj in medias res. Zlasti semantičnih študij ne more razumeti, še manj soditi, kdor ne obvlada t. i. **ELEMENTARNE MATEMATIČNE LOGIKE**.¹

¹ Logika se je nepreklicno zasidrala v jezikoslovju, zlasti v semantiki. Prihodnji rodovi naših jezikoslovcev bi se morali seznaniti s to stroko, da bi mogli vsaj presojati jezikoslovna dela, v katerih se uporabljajo logično izrazje in znamenja. Učenje logike lajša »matematična« nadarjenost. Usodno je, da se pri nas marsikak maturant odloča za študij jezikov, ker mu »ne gre« matematika; tak je bržkone zgubljen tudi za jezikoslovje.

Ker razsežnostim doneskov nisem kos, navajam namesto vrednostnih sodb nekaj podatkov o vsebini prispevkov. (V zborniku pogrešamo povzetke.) Iz praktičnih razlogov sem nekatere primere izvirnikov molče nadomestil s podobnimi slovenskimi primeri ali s prevodi.

Werner Abraham: »Etični dajalnik v nemščini.« Primer: *Du bist MIR ein Lehrer* »ti si mi učitelj«. Etični dajalniki — članek govori samo o zaimenskih — so v stavku nepoudarjeni; ne morejo se okrepiti z *auch*, *scgar* ipd., saj je zaimsek za temi redno poudarjen. Stavčni osebek in etični dajalnik stojita v različnih osebah (**Ich bin mir/uns ein Lehrer*; v starejši nemščini je bilo to mogoče) in etični dajalnik nikoli v tretji osebi (**Ich bin ihm ein Lehrer*). Kjer ustreza v narečjih knjižnemu etični dajalnik nezaimenske narave (npr. v avstrijski nemščini členica *da*), omejitve glede različnosti glagolskih oseb ni, zato na takih področjih ne zavračajo knjižnih (v resnici: poknjiženih) stavkov kot *Du bist dir ein Lehrer*. Pisec delno razčlenjuje tudi pomen etičnega dajalnika.

John M. Anderson: »Maximi Planudis in memoriam.«² Z generativnimi semantiki verjame pisec v slovnični opis, v katerem se površinske sintaktične strukture izpeljujejo iz semantičnih: vezja, ki na pomenski ravni naznanjajo odvisnosti med enotami pomenske zgradbe, se s preklopi ipd. postopno spreminjajo v sintaktična drevesa, ki izražajo odvisnosti med enotami površinske sintaktične strukture. Avtor se pridružuje tezi, da izvirajo nekatere enote v površinski sintaktični strukturi iz raznih semantičnih mestnikov (prim. [*poslati pismo*] v *Ljubljano* ~ *Micki* — oboje iz iste semantične enote, alativa). Glagolski časi naj bi bili po pomenu časovni mestniki. Perfekt naj bi bil z vidika pomena sestavljen iz treh logičnih izjav: iz ene, v kateri je mestnik s pomenom »v sedanjosti« (»V sedanjosti je tako:«); v to izjavo je vložena druga, z mestnikom v pomenu »v preteklosti« (»V preteklosti je bilo tako:«); ta oklepa tretjo, namreč stavčni pomen »v perfektu«, brez navedbe glagolskega časa. Tako bi bil formaliziran pomen perfekta: »stanje v sedanjosti, ki izvira iz preteklega dejanja«.

Irena Bellert: »Množice implikacij kot interpretativna komponenta slovnice.« Interpretativna komponenta slovničnega opisa ugotavlja pomen sintaktičnih struktur. Iz pomena stavka izhajajo neki sklepi; nekaj je nejezikovnih (izvirajo iz sobesedila in poslušalčevega poznavanja nejezikovnega sveta) in se interpretativna komponenta zanje ne meni. Sklepi jezikovne narave so implikacije z antecedensom »Govoreči pravilno uporablja stavek S« in konsekvansom »Govoreči verjame, trdi, zanika, dvomi, želi, domneva . . . , da S«. Pomen stavka S opišem, če navedem konsekvence implikacij, prirejenih pomenu S. Primer: stavek *Odpri vrata!* interpretiramo semantično tako, da naštejemo konsekvence »Govoreči verjame, da je en sam predmet, na katerega se on sklicuje z *vrata*, in da poslušalec more dognati, za kateri predmet gre«, »Govoreči verjame, da vrata niso odprta«, »Govoreči želi (zahteva),

² Maximus Planudes, bizantinski bogoslovec, 13. st., je prvi znani zagovornik mestniškega izvora osnovnih sintaktičnih enot.

da poslušalec ravna tako, da bodo vrata odprta« itd. Govor je tudi o izkustveni preveri tako pojmovane stavčne semantike.³

Manfred Bierwisch: »Generativna slovnica in evropsko jezikoslovje.« Pisec primerja nekatere osnovne postavke teoretično najbolj dodelane evropske jezikoslovne šole, Hjelmslevove glosematike, z osnovami transformacijske generativne slovnice. (Proti koncu dodaja nekaj opazk o praški fonološki šoli in o slovnici vsebine [»inhaltsbezogene Grammatik«].) Glosematika ne ustreza kot teorija naravnih jezikov predvsem iz naslednjih razlogov: 1. V glosematični slovnici ni prijemov z močjo transformacij. 2. Glosematika ne pozna pojma »slovnico pravilo«. 3. »Načelo preprostosti«, ki pomaga v glosematiki izbirati med alternativnimi slovnimi opisi, je arbitrarno. 4. Razlogi za štiri ravni slovnicega opisa (»vsebina« — »izraz«, »substancia« — »oblika«) so arbitrarni. 5. Glosematika prenizko ceni empirično podlago jezikovnih univerzalij.

Herbert E. Brekle: »O pojmu in utemeljitvi univerzalne slovnice. Nekaj pripomb k III. delu ‚Poskusa občje slovnice‘ Johanna Severina Vatra (1801).«⁴ [Članek v nemščini.] Članek opozarja, da je načel Vater še zdaj žgoče vprašanje glede razmerja med jezikovnimi izrazi in njihovimi simbolnologičnimi zapisi.

J. J. Christie: »Nekaj globinskih struktur jezika svahili.« V šestdesetih letih so v transformacijski generativni slovnici poskusno izrekli jezikovni univerzaliji: 1. imenske skupine se izpeljujejo iz vložnih stavkov, in 2. pomožni glagoli imajo enak sintaktični status kot nepomožni. Pisec navaja iz vzhodnoafriškega jezika svahili alternativne rešitve izbranih morfosintaktičnih pojavov in dokazuje, da so najverjetnejše tiste, ki so v skladu z navedenima univerzalijama.

François Dell: »Dva primera izjemnega vrstnega reda pravil.« V fonološki komponenti francoske generativne slovnice sta m. dr. pravili NAZALIZACIJA (nazalizira samoglasnik v *bon*, ne pa v *bon ami* in *bonne*) in VEZANJE (prenaša končni soglasnik besede na začetek naslednje, če se le-ta začne s samoglasnikom in če sta besedi sintaktično ozko povezani: *mon ami* izg. z *n* pred *ami*). Primeri kot *bon ami*, kjer samoglasnik v *bon* NI nosni, zahtevajo vrstni red pravil: VEZANJE, NAZALIZACIJA; VEZANJE pretvori /*bon#ami*/ v /*bo#nami*/, nato NAZALIZACIJA ne deluje, saj nima na kaj. Primeri kot *mon ami*, z nosnim samoglasnikom v *mon*, pa zahtevajo obrnjeni vrstni red: NAZALIZACIJA, VEZANJE: /*mon#ami*/ → /*môn#ami*/ → /*mô#nami*/. Piscu taki primeri (navaja še enega s kitajskimi toni) dokazujejo, da pravila ne delujejo nujno v vseh izpeljavah iste fonološke komponente v istem vrstnem redu.⁵

³ Zanimiva podrobnost članka: t. i. UNIVERZALNOSTNI OPERATOR logike ni uporabljen v jezikoslovni semantiki, ker zanj ni protislovja v stavku *V tej sobi ni nobenih deklet in vsa dekleta v tej sobi so plavalasa*. Treba je vzpostaviti jezikoslovni univerzalnostni operator z delno drugačnimi lastnostmi. — O operatorjih in implikaciji beri: Niko Prijatelj, *Uvod v matematično logiko*, ponatis 1969.

⁴ Johann Severin Vater (1771—1826): pomemben nemški filolog, eden utemeljiteljev slavistike na Nemškem.

Monika Doherty: »'Noch' in 'schon' in njune presupozicije.« Prispevek ugotavlja stične točke v pomenih nemških besed *še*, *ne več*, *že*, *še ne*. Plodno razlikuje med PRESUPOZICIJAMI in TRDITVAMI kot deli pomenov. PRESUPOZICIJE so tisti del pomena stavka S, ki ostane nespremenjen, četudi trdilni S zanikamo ali zanikanega postavimo v trdilno obliko. Primer: *Peter že spi*. Tu je treba ločiti dve zaporedni obdobji Petrovega spanja, obdobje₁ in obdobje₂. Tedaj je presupozicija: »Peter ni spal v obdobju₁«, in trditev: »Peter spi v obdobju₂«. Avtorica opisuje predvsem *že* in *še* ob trajnih glagolih; ob netrajnih je njun pomen delno drugačen.

Oswald Ducrot: »Francosko 'peu' in 'un peu'. Semantična študija.« Pisec razlaga pomenske razločke med francoskim *peu* in *un peu*. Primer: *Il a bu (un) peu de vin hier*. Pomaga si s presupozicijami in trditvami, z LANGUE in PAROLE. Pomen *peu* in *un peu* v langue: *peu* zatrjuje, da je količina, katere obstoj se presuponira, majhna; *un peu* zatrjuje obstoj količine (običajno majhne, a ne vedno). Nekatere rabe *peu* in *un peu* se pojasnijo s KONVERZACIJSKIMI ZAKONI, kot so ZAKON O UBLAŽITVI SPOROČILA (glasi se: da bi ublažili sporočilo stavka A, izrečemo stavek B, ki zatrjuje manj kot A. Npr. A: *Ce livre n'est pas intéressant*, B: *Ce livre est peu intéressant*) in ZAKON O KAR SE DA PIČLEM SPOROČANJU (pravi: v pogovoru navajamo samo podatke, ki jih poslušalec potrebuje. Zaradi tega zakona daje stavek *Peter je predaval v angleščini* često misliti, da zna Peter vsaj še en jezik mimo angleščine).

Maurice Gross: »O referenčnosti v slovnici.« Kot jezikovna kategorija se kaže referenčnost v tem, da se imenska skupina lahko nanaša na (je koreferenčna z) drugo v istem stavku, v drugem stavku iste pogovorne celote ali na predmet v nejezikovnem svetu. Pisec obravnava štiri vrste referenčnosti: 1. *John bought a book. I read it*. Tu *it* zamenjuje *book* iste pogovorne celote. 2. *John bought a book. I stole one. One* pomeni »a book«, a se ne nanaša na imensko skupino *a book* v prejšnjem stavku. 3. *John bought a book. I stole this one*. Ko rečem *this one*, pokažem na neko knjigo v nejezikovnem svetu; *this one* ni koreferenčno z *a book* v prejšnjem stavku. 4. *John bought various books. I read one. One* se nanaša na eno od knjig iz množice, opisane z *various books*.

Ferenc Kiefer: »O presupozicijah.« Pisec razlikuje tele glavne zvrsti presupozicij: a. EKSISTENCIALNE in NEEKSISTENCIALNE. S stavkom *Lena se je branila priti* je povezana eksistencialna presupozicija o Leninem obstoju in neeksistencialna »Lena je bila naprošena, da pride«. b. LEKSIKALNE in NELEKSIKALNE. Leksikalne so prirejene slovarskim enotam. Npr. pomen stavka *Janez (ne) ve, da je zemlja okrogla* vsebuje m. dr. presupozicijo »Zemlja je okrogla«; ta presupozicija je vezana na glagol *vedeti*. (Če zamenjam *vedeti* s *trditi*, presupozicija zgine: *Janez (ne) trdi, da je zemlja okrogla.*) Primer neleksikalne presupozicije je že omenjena o Leninem obstoju. c.

⁵ Francoski primer daje piscu prav samo ob predpostavki, da v fonoloških zapisih sploh ni nosnih samoglasnikov, tako da je treba npr. v *mon* izhajati iz fonološkega /mon/, ne /mõn/.

SPLOŠNE ali UNIVERZALNE in POSEBNE. Primer zelo splošne, mogoče univerzalne presupozicije: glagoli kot *upati*, *pričakovati*, *bati se* presuponirajo, da je njihov osebek človek. Posebna presupozicija: nemški pridevnik *blond* »plavolas« se more izreči samo o človeških laseh.

W. G. Klooster: »Redukcija v holandskih stavkih, vsebujočih izraze za mero.« Gre za sintaktično obravnavo holandskih stavkov kot *Janez tehtá 80 kg*, kjer je *80 kg* izraz za mero. Pisec navaja sintaktične lastnosti, ki so skupne temu stavku in *Janez je težak 80 kg*, *Janez ima težo 80 kg*, *Janez je 80 kg*. Zadnji stavek je dobesedni prevod izvirnega, v slovenščini ni sprejemljiv; pisec ga izpelje z REDUKCIJO iz pomensko prozornejših struktur.⁶

Ewald Lang: »O nekaterih težavah pri vzpostavljanju 'slovnice besedila'.« [Članek v nemščini.] SLOVNICO BESEDILA, jedro JEZIKOSLOVJA BESEDILA (TEKSTNE LINGVISTIKE ali LINGVISTIČNE TEKSTOLOGIJE), pojmujejo nekateri kot obogateno slovnico stavkov. Pisec to tezo zavrača in sodi, da bo slovnica besedila nova teorija, ki jo bo treba izdelati na podlagi najmanj treh teorij o raznih vidikih besedil.

I. A. Mel'čuk: »O svojilnih oblikah madžarskega samostalnika.« Svojilni skloni madžarskih samostalnikov se končujejo na 59 obrazil, razvrščenih v dvanajst alomorfov. Primer: *ház* »hiša« (množ. *ház-ak*), *ház-am* »moja hiša«, *ház-aím* »moje hiše«. Pomen končnic: »pripadnost« + »slovnico število pripadajoče stvari« + »glagolska oseba tistega, ki mu stvar pripada« + »slovnico število tistega, ki mu stvar pripada«. Izražena je včasih samo »pripadnost« (v 3. os. edn.) ali »pripadnost« in »slovnico število pripadajoče stvari« (v 3. os. množ.). »Glagolska oseba tistega, ki mu stvar pripada« in »slovnico število tistega, ki mu stvar pripada« sta, kadar sta, izražena z enim morform.⁷

⁶ Mimogrede se pisec sklicuje na ameriškega sintaktika in semantika Jeffreya S. Gruberja. Prim. njegovi deli: *Studies in Lexical Relations*, neobjavljena disertacija, MIT, 1965, in *Functions of the Lexicon in Formal Descriptive Grammars*, tehnično poročilo št. 3770/000/00 ameriške družbe System Development Corporation, 1967. Gruber predlaga naslednjo jezikovno univerzalijo o vrstnem redu morfemov v sintaktičnih enotah: če se večbesedna sintaktična enota pretvori v eno besedo, se vrstni red morfemov ožrne takole: 1, 2, ..., $n - 1$, $n \rightarrow n$, $n - 1$, ..., 2, 1. Angleški primer of *John* → *John's*. To se da — posplošeno — uporabiti v slovenščini. Prim. besedni red v stavku *uradnik piše naglo* in v imenski skupini *naglo pišočí uradnik*: tu nimamo opraviti z večbesedno in enobesedno skupino morfemov, temveč z enoto višje ravni (s stavkom) in s sintaktično enoto nižje ravni (z imensko skupino). — Vendar nastajajo enote nižjih ravni in enot višjih ravni tudi drugače; prim. *nebodíga treba*, ki ni *treba-ga-bodí-ne*, čeprav je iz stavka *ne bodí ga treba* (zadnji primer prispevala Birgitta Orešnik *viva voce*).

Ne poznamo vzrokov za nastanek zapostavljenega člena v balkanskih, skandinavskih idr. jezikih: dansko *den gode mand* »dobri človek« (*den* je določni člen) proti *manden* »človek« (pripone *-en* je določni člen). Če je Gruberjeva univerzalija resnična, ni razlaga toliko v odgovoru na vprašanje, zakaj se člen (včasih) pripenja ZA samostalnik, kolikor v tem, zakaj je včasih ob besedno naravo.

⁷ Pomenska razčlemba teh končnic prepričuje, cepitev na morfe *ne*. Zakaj ne bi šteli npr. *ház-aím* za dva morfa? Resda omogoča piščeva delitev na štiri enote (*ház-a-i-m*) nekatere posplošitve, saj se tako pridobljene pripone delno ponavljajo v drugih svojilnih oblikah, prim. *ház-a-i-d* »tvoje hiše«. A pisec ni dokazal, da so te posplošitve signifikantne. Sklicevanje na pomen obrazil ne zadošča; v slovenščini izraža npr. sklonilo v *hiš-e* sklon, število in spol, delitev *-e*-ja na morfe pa ni mogoča.

J. Miller: »Generativna obdelava predikativa v ruščini.« Na način generativnih semantikov in z lokalistično hipotezo (npr. dajalniki so v pomenski strukturi mestniki) dokazuje pisec, da zaradi ruskih stavkov, ki ustrezajo slovenskima *V mestu je bilo toplo*, *Meni je bilo toplo* (kjer se *toplo* v ruski znanstveni slovnici uvršča v besedno vrsto PREDIKATIV [rusko KATEGORIJA SOSTOJANJA], različno od glagolov, pridevnikov in prislovov), ni treba privzemati besedne vrste predikativ, temveč gre le za posebno rabo pridevnikov.

Haldur Öim: »O semantični obravnavi izrazov, ki vsebujejo logične predikate.« Iz računalniške lingvistike in teorije obveščanja prenaša pisec v jezikoslovno semantiko nekatere prijeme za formalizacijo pomena. Semantični zapisi naj ne bi prikazovali vsebine stavkov samo s stališča govorečega, temveč tudi in predvsem s poslušalčevega, in navajali naj bi, kateri podatki so v sporočilu sveži (REMA) ter kakó novo v sporočilu spreminja poslušalčevo vednost.⁸

H. Rätsep: »Vrste vezav pri glagolih dicendi in akcijske situacije.« AKCIJSKA SITUACIJA so nejezikovne razmere, v katerih se stavek izreče; izrečeno opisuje dele take situacije in razmerje govorečega do nje. Med akcijske grede tudi GOVORNE SITUACIJE. Pisec jih več delno formalizira in ob estonskem gradivu raziskuje vezavo glagolov dicendi v stavkih o govornih situacijah. Primer: v govorni situaciji SPOROČANJE so relevantne prvine: sporočevalec, sprejemnik, besedilo, predmet obveščanja, kod, sredstvo obveščanja, kraj, izhodišče, cilj. V stavkih o tej govorni situaciji se vežejo estonski glagoli dicendi takole: sporočevalec je izražen z imensko skupino v imenovalniku; sprejemnik je imenska skupina v alativu; besedilo je imenska skupina v imenovalniku, roditelju ali partitivu, ali odvisni ali premi govor; itd.

C. Rohrer: »Nekaj problemov v zvezi s prevajanjem ozirnih odvisnikov v predikatni račun.« Ločimo OMEJEVALNE in NEOMEJEVALNE oziralne odvisnike. Omejevalni oziralnik: *Oseba, ki mi je prodala ta dežnik, stanuje tam preko*. Neomejevalni: *Ljubljana, ki je bila nekoč čisto mesto, je zdaj umazana*. Pisec prikazuje pomen takih odvisnikov s sredstvi predikatnega računa ter navaja dobre in slabe strani svoje formalizacije.

Nicolas Ruwet: »Kako obravnavati sintaktične nepravilnosti — kot pogoje, navedene v transformacijskih pravilih, ali kot posledice tehnik razpoznavanja?« Ob francoskem gradivu raziskuje pisec, kaj vpliva na določanje stavčnega člena (gre predvsem za osebek in predmet), kadar površinska struktura stavka zunaj sobesedila ne vsebuje potrebnih semantičnih ali morfoloških namigov. Slovenski primer: *Mici Fini tepe*, izgovorjen brez izrazitih poudarkov. Zakaj štejemo *Mici* navadno za osebek, *Fini* za predmet, ne mogoče narobe? Pisec sodi, da so v mentalni slovnici govorečih razne TEHNIKE RAZPOZNAVANJA. Zaradi ene ima prednost sintaktična razčlemba, pri kateri

⁸ Med drugim opozarja pisec na zanemaren razloček v pomenu anaforičnih zaimkov: v stavku *Janez je zaprl vrata, ker je skozi pihal* pomeni *-nje* »odprta vrata«; v *Janez je zaprl vrata in veter ni več pihal skozi* pa pomeni *-nje* »zaprta vrata«. Ne v prvem ne v drugem primeru ne pomeni *-nje* samo »vrata«.

obdrži vsaj eden od dveh dvoumnih stavčnih členov v površinski strukturi mesto, ki ga ima že v globinskem besednem redu. Tolmačenje *Fini* — osebek, *Mici* — predmet nima prednosti, ker v globinski sintaktični strukturi predmet ne stoji pred glavnim glagolom, temveč za njim.

Rudolf Růžička: »Pronominalizacija s povratnimi in nepovratnimi zaimki v sodobni ruščini in drugih slovanskih jezikih.« V ruskih površinskih sintaktičnih strukturah se ena (najpogosteje druga) izmed dveh koreferenčnih imenskih skupin običajno izrazi z anaforičnim zaimkom, in sicer včasih s povratnim, včasih z nepovratnim, včasih sta sprejemljiva oba. Primer: *Oni poprosili izključit' seba/jih iz spiska*. Pisec izreka sintaktična transformacijska pravila ruske slovnice, ki izdelujejo anaforične zaimke. Na koncu pritegne druge slovanske jezike.

Traugott Schiebe: »K problemu slovnično relevantne identitete.« [Članek v nemščini.] Da bi se mogla sintaktična enota nadomestiti z anaforičnim zaimkom ali izbrisati, je treba vedeti, kako podobna mora biti drugi istega ranga v sobesedilu. Ob nemških primerih, v katerih zadevna podobnost ni popolna, ugotavlja avtor, kolika podobnost zadošča, da se sproži pronominalizacija, vsestvi včasih izbris. Analogen slovenski stavek: *Ne verjame samo Karel, da je bolan, temveč tudi Peter* z mogočim pomenom »... temveč tudi Peter verjame o sebi, da je bolan«. V tem primeru je za *Peter* izpuščeno *verjame, da je (on) bolan*, kjer *on* = *Peter*. Izpuščeno je nepopolno podobno delu prvega prirednega stavka.

Pieter A. M. Seuren: »Primernik.« V duhu generativne semantike konstruira pisec semantično strukturo, iz katere se z zaporednimi pravili izpeljejo sintaktične strukture s primerniki. Gradivo je večidel angleško. Podoben slovenski stavek: *Janez je večji od Micke*; tega bi pisec na pomenski ravni razčlenil približno v *Janez je velik do mere m in Micka ni velika do mere m*.⁹

Emanuel Vasiliu: »Nekaj semantičnih dvoumnosti, povezanih s kategorijo 'časa'«. Članek ponazarja, kako se da s prijemi formalne logike (glede teh se pisec naslanja na Rudolfa Carnapa, čigar spominu posveča svoje vrstice) izraziti razne semantično-logične podatke o parih stavkov kot *Odhajam in Ostanem*. Avtor formalizira m. dr. podatek, da bi si bila stavka v protislovju, če bi ju kdo izgovoril hkrati, v siceršnjih okoliščinah pa si nista v protislovju.

H. J. Verkuyt: »Časovni predlogi kot operatorji.« Pisec raziskuje semantiko holandskih prislovnih določil časa, zlasti predložnih skupin, ki jih uvajata *tijdens* »med« (= »v trenutku ali delu obdobja«, npr. *rodil se je med vojno*) in *gedurende* »med« (= »ves čas obdobja«, npr. *med vojno je bil [ves čas]*

⁹ Zanimivo je, kako utemeljuje pisec Jespersenovo misel, da vsebuje primerjalni odvisnik na pomenski ravni nikalnico (prim. zgoraj in *Micka NI velika do mere m*): a. v številnih angleških narečjih rabi namesto veznika *than* »kot« v površinski strukturi *nor* »nitik« (tj. »in ne«): *He is richer NOR you'll ever be* »bogatejši je, kot boš ti kdaj koli«. b. V francoščini je v primerjalnih odvisnikih za primernikom obvezna nikalnica *ne*: *Jean est plus grand que je NE pensais* »Janez je večji, kot sem mislil«. c. Soznačni stavek v privzdignjeni italijanščini vsebuje *non*: *Giovanni è più alto che NON pensassi*. Itd.

vojak). Pomena časovnih predlogov *tijdens* in *gedurende* se po piscu najlepše prikažeta z eksistencialnim in univerzalnostnim operatorjem.

Anna Wierzbicka: »Iskanje sintaktičnega modela časa in prostora.« Z ne-definiranimi prvinami »postati«, »biti del od«, »svet« se da v naravnem jeziku plodno opisati razne časovne izraze. Avtorica parafrazira *Platon je živel dolgo, X je igral za Y-om, X je začel igrati ob petih, dan, noč, ponedeljek, ura* ipd. Primer: *Sokrat je živel v 5. st. pr. n. š.* = Svet, katerega del je bil živi Sokrat, je bil svet, imenovan »5. st. pr. n. š.« *Dan* = Svet, del katerega je sonce, ki omogoča ljudem, da vidijo. Podobno je razloženih nekaj izrazov za prostorske odnose, npr. *X se premika, X gre od A do B, dolžina*.

Dieter Wunderlich: »Primerjalni stavki.« [Članek v nemščini.] Pisec obdeluje pomen, delno tudi skladnjo, nemških primerjalnih stavkov. Le-te pojmuje precej široko, kot kažejo primeri obravnavanih stavkov v slovenskem prevodu: *Peter je skoraj tako len kot Pavel; Peter je večji, kot je postelja dolga; Peter ima bolj kot Pavel rad govedino; Peter mi je prelen; Peter je najbolj len; Peter ima predolge lase; Peter je vozil tako hitro, ker ga je lovila policija*.

W. U. Wurzel: »Glagolska spregatev in sistem prevoja.« [Članek v nemščini.] Članek podaja pravila nemške spregatve s prijemi generativne fonologije in morfologije. Obdelane so končnice in prevojne stopnje šibkih, krepkih, preteritoprezentnih in nekaterih iztirjenih glagolov.